

Täysistunto

Tiistai 14.2.2023 klo 14.04—16.53

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä laiksi sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 175/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 25/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 25/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Mennään yleiskeskusteluun. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.46 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tosiaan esittelen nyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön, joka koskee esitystä, jossa ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain palkkatukea koskevia säännöksiä. Lisäksi muutoksia ehdotetaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin, tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin, työsopimuslakiin ja työttömyysturvalakiin. Vähäisiä muutoksia ehdotetaan tehtäväksi myöskin eräisiin verolakeihin. Sosiaalisista yrityksistä annettu laki ehdotetaan kumottavaksi.

Esityksen tavoitteena on lisätä palkkatuen käyttöä yksityisellä sektorilla ja sitä kautta nostaa työllisyysastetta. Samalla selkeytetään palkkatukisäännöksiä niin, että järjestelmä olisi nykyistä ennakoitavampi ja palkkatuen myöntö- ja maksatusprosessi nopeampi. Palkkatuen käytön lisäämisen tavoitteena on edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki, joka myönnettäisiin ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta käsitteli esitystä pitkään ja huolellisesti ja pitää esitystä ja sen tavoitteita tarpeellisina. Pitkän ja perusteellisen kuulemisen jälkeen valiokunta teki suurimmat muutokset esitykseen liittyen sataprosenttiseen palkkatukeen, joka päätettiin yksimielisesti säilyttää ennallaan. Valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin:

Arvoisa puhemies! Voimassa olevan lain mukaan järjestölle, joka palkkaa työnhakijan muihin kuin elinkeinotoiminnaksi katsottaviin tehtäviin, voidaan myöntää palkkatukea enintään 12 kuukauden ajalta 100 prosenttia niistä tuella palkattavasta aiheutuvista palkkakustannuksista, jotka vastaavat enintään 65 prosentin työaikaa alan säännösten enimmäistyöajasta, kuitenkin enintään valtion talousarvion mukainen enimmäismäärä. Elinkeinotoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

minnan harjoittamisen käsitettä käytetään laissa tällä hetkellä rajaamaan sitä, katsotaanko palkkatuki valtiontueksi vai ei. Työ- ja elinkeinoministeriön soveltamisohjeen mukaan järjestö katsotaan elinkeinotoimintaa harjoittavaksi työnantajaksi, jos palveluiden ja tuotteiden myynti on jatkuvaa, tapahtuu ansiotarkoituksessa ja kilpailuolosuhteissa. Merkitystä on annettu toiminnan yleishyödyllisyydelle ja sille, onko toiminnassa kysymys verotettavasta elinkeinotoiminnasta. Soveltamisohjeessa on todettu, että esimerkiksi kierrätyskeskustoimintaa ei lähtökohtaisesti pidetä elinkeinotoimintana, mikäli tarjottuja tuotteita ei jatkojalosteita ja ne on hankittu vastikkeetta.

Tässä hallituksen esityksessä todetaan, että nykyisen soveltamiskäytännön mukainen ratkaisu järjestöjen toiminnan luonteesta ja näin ollen siitä, katsotaanko tuki valtiontueksi, saattaa johtaa valtiontukisääntöjen kannalta virheelliseen ratkaisuun ja tukien takaisinperintään, koska elinkeinotoimintaa arvioitaessa huomiota kiinnitetään eri asioihin kuin valtiontukisääntelyssä. Arvioinnin selkeyttämiseksi esityksessä ehdotetaan, että ”elinkeinotoiminnan harjoittaminen” -käsite korvataan taloudellisen toiminnan käsitteellä. Taloudellisena toimintana EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä pidetään kaikkea toimintaa, jossa palveluja ja tavaroita tarjotaan markkinoilla. Toimintaa harjoittavan yksikön oikeudellisella muodolla tai sillä, tavoitteleeeko yritys voittoa, ei ole arvioinnissa merkitystä. Tämä ehdotettu muutos koskisi myös järjestöille myönnettävää työllisyyspoliittista avustusta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat etenkin järjestöjä ja kuntia edustaneet tahot ovat pitäneet järjestöjen 100 prosentin tuen muuttamista ehdotetulla tavalla huonona ja työllisyysvaikutuksiltaan kielteisenä. Saaduissa lausunnoissa on katsottu, että valtiontukisääntely ei vaadi esityksessä ehdotettuja tiukkoja kriteereitä. Lisäksi on katsottu, että ehdotettu muutos uhkaa välityömarkkinoilla toimivien kolmannen sektorin järjestöjen toimintaa vaikeasti työllistyvien tukemisessa ja ohjaamisessa ja heikentää siten etenkin heikommassa asemassa olevien työllistymistä. Valiokunta tähdentää, että palkkatuudistuksen tavoitteena on heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden tukeminen. Valiokunta pitää esityksen vaikutusten arviointia etenkin järjestöjen osalta vaikeasti hahmotettavana ja puutteellisenä. Myös lainsäädännön arviointineuvosto katsoo esityksestä antamassaan lausunnossa, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu riittävästi muutoksen kielteisiä vaikutuksia erilaisille yhdistyksille ja säätiöille.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kolmannen sektorin järjestöjen erityislaatuisuus työllisyyspalvelujen tarjoajina ja työkyvyn kehittäjinä tunnustetaan ja turvataan, ja huomauttaa, että välityömarkkinoita tarvitaan, jotta polku pitkästä työttömyydestä avoimille työmarkkinoille olisi mahdollinen, mutta myös, jotta heikossa työmarkkina-asemassa olevat saisivat mahdollisuuden mielekkääseen työhön ja siltä osin merkitykselliseen elämään. Valiokunnan saamissa selvityksissä arvioidaan, että ehdotettu uudistus vähentää merkittävästi etenkin välityömarkkinoilla toimivien suurien järjestöjen palkkatuettua työtä. Valiokunta pitää mahdollisena, että esityksessä ehdotettu muutos vaikeuttaa tai joissain tapauksissa jopa estää kolmannen sektorin järjestöjen toiminnan pitkään työttömänä olleiden työllisyyden edistämisessä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa lain 7 luvun 8 §:n muuttamista siten, että voimassa oleva sääntely ja noudatettu käytäntö järjestöille myönnettävässä sadan prosentin palkkatuessa jatkuvat.

Arvoisa puhemies! Toinen tärkeä valiokunnan muutos koskee palkkatukea alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen. Esityksessä ehdotetun 7 luvun 3 §:n mukaan palkkatukea ei myönnetä, jos työnantajalle on aiemmin myönnetty palkkatukea tai 7 a luvussa tarkoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

tua työllistämistukea saman henkilön työsuhteesta aiheutuviin palkkakustannuksiin ja tuen päättymisestä on kulunut alle kolme vuotta. Valiokunta toteaa, että on monia syitä siihen, miksi esimerkiksi vammaiset työllistyvät useisiin eri määräaikaisiin työsuhteisiin samalle työnantajalle. Saadun selvityksen mukaan esimerkiksi Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirissä on menestyksekkäästi kokeiltu kehitysvammaisten henkilöiden työllistymistä alihankintana tavoitteena muuttaa sosiaalihuollon työtoimintaan perustuvaa toimintaa työsuhteiseksi. Työtehtävät ovat olleet erilaisia kausiluonteisia ja tilaustyönä tehtyjä kiinteistöhuollon ja pienremontoinnin tehtäviä, siivoustöitä sekä ulkotöitä työvalmentajan tukena. Työsuhde on ollut töiden loppuessa katkolla mutta jatkunut uudessa työsuhteessa samalla työnantajalla, kun työtä on ollut taas tarjolla. Työllistämistä on tuettu palkkatuella.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn mukaan esimerkiksi edellä kuvattu työllistämistoiminta ei olisi enää jatkossa mahdollista. Valiokunta ei pidä tätä tarkoituksenmukaisena ja ehdottaa säännöksen siten, että sääntely mahdollistaa palkkatuen tai työllistämistuen myöntämisen saman alentuneesti työkykyisen henkilön palkkakustannuksiin, vaikka tuen päättymisestä on kulunut alle kolme vuotta.

Puhemies! Lopuksi totean, että, valiokunta pitää tärkeänä, että lain tavoitteiden toteutusta seurataan tarkasti. Valiokunta korostaa etenkin sen seuraamista, kasvaako palkkatuen käyttö yksityisellä sektorilla lain tavoitteen mukaisesti.

Haluan vielä kiittää koko valiokuntaa erittäin hyvästä työstä, jonka me teimme yhdessä. Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Taimela.

15.55 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat! Kiitos ensinnäkin valiokunnan puheenjohtajalle hyvin seikkaperäisestä valiokunnan mietinnön esittelystä.

Tämä hallituksen esitys on ollut pitkään valiokunnassa pöydällä, koska valiokunta hyvin yksimielisesti toivoi asiantuntijakuulemiskierroksen jälkeen muutoksia hallituksen esitykseen liittyen erityisesti tähän 100 prosentin palkkatuen säilymiseen nykyraamissa. Koko esityshän pitää sisällään hallituksen tavoitteen lisätä palkkatuen käyttöä yksityisellä sektorilla ja sitä kautta tietysti myös nostaa työllisyysastetta.

On hyvä muistaa, että kun puhumme palkkatuesta työelämässä, puhumme silloin aina heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisestä. Monet järjestöt olivat todella huolissaan kuulemisten aikana sataprosenttisen palkkatuen rajaamisesta. Ja olen myös itse todella iloinen, että valiokunta päätti yksimielisesti, että 100 prosentin palkkatuen osalta nykytila säilytetään ja lisäksi elinkeinotoimintaa harjoittaville järjestöille 100 prosentin palkkatuki myönnetään de minimis -tukena, niin kuin myös valiokunnan puheenjohtaja tässä esittelypuheenvuorossaan totesi. Hän totesi myös esittelypuheenvuorossaan sen, että me teimme myös yksissä tuumin hallituksen pohjaesitykseen muutoksen liittyen siihen, että henkilölle, jonka mahdollisuus työllistyä on alentunut sairauden tai vamman vuoksi, palkkatukea voidaan myöntää uudelleen samalle työnantajalle, vaikka työsuhteesta olisi kulunut vähemmän kuin kolme vuotta.

Ajattelen itse niin, että valiokunnan muutosesitykset ovat erittäin tärkeitä sitä taustaa ajatellen, että työllisyysasteen korottamisen pitää olla meidän kaikkien tavoite tässä salissa, ja kaikkien halukkaiden saaminen työelämään omista rajoitteista huolimatta on myös mitä suurimmissa määrin tasa-arvo- ja inhimillisyyksymys. Tässä työssä järjestöjen työpaikat ovat erittäin tärkeitä, ja he tekevät tässä äärimmäisen tärkeää työtä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

Lopuksi voin tädestä sydäimestä kiittää koko valiokuntaa tämän lain käsittelyn eri vaiheista valiokuntatyössä. Välillä meinasi usko loppua. Mutta paitsi että tässä pitää kiittää valiokuntaa yli oppositio—hallitus-rajojen, niin tässä pitää myös kiittää — nyt kun ollaan valiokuntakäsittelystä selvitty tähän ensimmäiseen käsittelyvaiheeseen tänne istuntosaliin — myös ministeri Haataista, joka vastuuministerinä sitten myös mahdollisti sen, että me pystyttiin valiokuntatyön kautta nämä tärkeät muutokset tekemään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Sjöblom.

15.58 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on lisätä palkkatuen käyttöä erityisesti yrityksissä. On selvää, että menneet vuodet ovat osoittaneet, että palkkatuki tarvitsee uudistusta, koska yritykset eivät ole sitä käyttäneet siinä määrin kuin olisi ehkä toivottu.

Suomen Yrittäjät on lausunut, että yrittäjän kannalta merkittävä kannustin on byrokratian ja hallinnon taakan purkaminen. Yrittäjät ovat monesti niin kiireisiä ja täysin työllistettyjä, että vaikka he olisivatkin kiinnostuneita tästä palkkaamisen muodosta, aika ei vain aina riitä ylimääräisen hallinnollisen työn tekemiseen. Tässä esityksessä ehdotetut muutokset jonkin verran yksinkertaistavat prosessia, mutta kuten Suomen Yrittäjät toteaa lausunnossaan, niin myös toiseen suuntaan vieviä kohtia on, eli kokonaisuudessaan vaikutukset saattavat olla plus miinus nolla. Toisin sanoen jää tulevaisuuden näytettäväksi, lisääkö tämä uudistus yritysten kiinnostusta palkkatukeen, ja sitä on myös hyvä seurata.

100 prosentin palkkatuki on äärimmäisen tärkeä järjestöille, jotka työllistävät ja sitä kautta auttavat ihmisiä voimaan paremmin, pysymään yhteiskunnassa kiinni ja tulevaisuudessa mahdollisesti saamaan työpaikan yrityksissä ilman palkkatukea. Äärimmäisen tärkeää työtä, joten 100 prosentin palkkatuen säilyttäminen lainsäädännöllä mahdollisena tulevaisuudessa on erittäin hyvä asia, ja olen iloinen, että valiokuntamme tätä yksimielisesti esittää. Haluankin kiittää valiokuntamme puheenjohtajaa ja koko valiokuntaa hyvästä yhteistyöstä, jota teimme tämän asian parissa. Kuten Kierrätyskeskus lausunnossaan toteaa, työllisyysasteen nostamiseen, työelämän murrokseen ja väestön ikääntymiseen liittyen yhteiskunnalla ei ole varaa menettää kenenkään työpanosta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Nurminen, edustaja Nurminen poissa. — Ja vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pekonen.

16.00 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Tämä asia on niin tärkeä, että käytän esittelypuheenvuoron lisäksi vielä oman puheenvuoron.

Arvoisa puhemies! Minulle kansanedustajana kaikista arvokkainta on tehdä politiikkaa, joka edes palanen kerrallaan tekee ihmisten elämästä parempaa. Palkkatuieuudistus ja erityisesti täyden palkkatuen säilyttäminen on yksi hyvä esimerkki päätöksenteosta, jolla on erittäin myönteisiä vaikutuksia monien ihmisten elämään, ja siksi olen tästä esityksestä erittäin ylpeä.

Politiikassa on tärkeää tunnistaa, lisäämmekö vai vähennämmekö päätöksillämme ihmisten mahdollisuuksia ja tilaa toimia omassa elämässään. Erityisesti niille ihmisille, joilla on vaikeuksia eri elämän osa-alueilla, on tärkeää yrittää luoda myönteisiä, hyvinvointia lisääviä ja elämässä eteenpäin vieviä puitteita. Siihen mekin voimme osaltamme vaikuttaa. Työn mahdollistaminen on tästä yksi esimerkki. Työn ei tietenkään tule olla koko elämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

sisältö, mutta silti me tiedämme, että työn tuoma merkityksellisyys on elämänlaadun kannalta monelle meistä korvaamatonta.

Arvoisa puhemies! Työelämästä on otettu löysät pois viimeisten vuosikymmenten kuлуessa, niin hyvässä kuin pahassa. Tehokkuuden ja vaatimusten lisääntyessä sen ulkopuolelle on kuitenkin vaarassa jäädä yhä suurempi joukko ihmisiä, joille oli aiemmin useampia luontevia tapoja löytää oma paikkansa yhteiskunnassa — sellaisia ihmisiä, jotka halusivat tehdä töitä ja sitä kautta saada elämäänsä merkityksellisyyttä mutta eivät syystä tai toisesta kykene nykynormien mukaiseen työelämään, ainakaan juuri tällä hetkellä. Siksi on tärkeää edistää välityömarkkinoiden toimivuutta, kuten nyt olemme tekemässä. Ihmiset voivat työllistyä esimerkiksi kuntien ruokapalveluihin, erilaisiin järjestöihin tai vaikkapa kierrätyskeskuksiin, mikä lieenee palkkatuetuista työpaikoista yleisesti tutuin. Monet yksityiset yritykset voivat ottaa ihmisiä palkkatuella esimerkiksi työkokeiluun.

Alkuperäinen ehdotus palkkatuen ehtojen kiristämisestä olisi aidosti uhannut syrjäyttää monia kaikista heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Tämä ei olisi ollut kenenkään etu.

Arvoisa puhemies! On tärkeää pysähtyä ajattelemaan, millainen työelämämme sitten on vaikeasti työllistyvien tai muuten sen muottiin sopimattomien ihmisten kannalta. Millaista tilaa ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla on heille, ja mitä me poliitikot teemme? Avaammeko ovia vai suljemmeko ovia? Millä tavoilla voimme aidosti tukea matalan kynnyksen työllistymistä ja ihmisten osallisuutta? Kysymys ei ole kurittavasta kepestä ja töihin pakottamisesta vaan aidosta pyrkimyksestä tehdä yhteiskunnastamme sellainen, että siinä on paikka kaikille, ei vain harvoille. Se on oikeudenmukaista politiikkaa, jota meidän tulee tässä salissa tehdä.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan kiittää tässä koko valiokuntaa hyvästä yhteistyöstä tämän esityksen osalta tämän mietinnön valmiiksi saattamiseksi. Kiitän myös ministeri Haataista työstä, jota hän teki valiokunnan suuntaan, ja haluan kiittää myös valiokunnan neuvoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 175/2022 vp sisältyvien 1.—3. ja 5.—10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen hallituksen esitykseen HE 175/2022 vp sisältyvän 4. lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.